

AUTOREFERAT

I. Imię i nazwisko

Justyna Deszcz-Tryhubczak

II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, 04.06.2003, Instytut Filologii Angielskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski, tytuł rozprawy: *Rushdie in Wonderland: "Fairytaleness" in Salman Rushdie's Fiction*, literaturoznawstwo

Magister filologii angielskiej, 24.05.2000, Instytut Filologii Angielskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski, tytuł pracy magisterskiej: *Salman Rushdie's Haroun and the Sea of Stories: The Art of Subversion within the Fairy Tale Discourse*

III. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Od 01.10.2004 do chwili obecnej: adiunkt w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego (01.09.2006-01.10.2009: urlop macierzyński i wychowawczy)

Od 01.10.2003 do 30.09.2004: asystent w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego

IV. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

Radical Fantasy Fiction and Its Young Readers

b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:

1. Deszcz-Tryhubczak, Justyna. *Yes to Solidarity, No to Oppression: Radical Fantasy Fiction and Its Young Readers*. 2016. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 187 stron.

2. Deszcz-Tryhubczak, Justyna. „Using Literary Criticism for Children's Rights: Toward a Participatory Research Model of Children's Literature Studies.” 2016. *The Lion and the Unicorn* 40. 215–231.

3. Deszcz-Tryhubczak, Justyna. „Ursula Le Guin's *Powers* as Radical Fantasy.” 2014. *Materialist Readings of Children's Literature and Culture: Classic and Contemporary Essays*, red. Angela Hubler. Jackson: University of Mississippi Press. 245-263.

4. Deszcz-Tryhubczak, Justyna. „‘Minister,’ said the girl, ‘we need to talk’”: China Miéville's *Un Lun Dun* as Radical Fantasy for Children and Young Adults.” 2013. *The Contemporary Speculative Fiction*, red. Keith M. Booker. Ipswich, Mass.: Salem Press. 137-151.

5. Deszcz-Tryhubczak, Justyna. „Utopianism in Radical Fantasy for Children and Young Adults.” 2012. *Spectres of Utopia: Theory, Practice, Conventions*. Red. Artur Blaim and Ludmiła Gruszewska-Blaim. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien: Peter Lang. 204-214.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Rozprawa *Yes to Solidarity, No to Oppression: Radical Fantasy Fiction and Its Young Readers* koncentruje się wokół problemów związanych z utopijnością we współczesnej literaturze *fantasy* dla młodego odbiorcy. Skupia się także na nowych kierunkach badawczych w studiach nad literaturą dla młodych odbiorców. Równocześnie jest ona wynikiem mojej szerszej refleksji nad rozwojem gatunku *fantasy* oraz ewolucją kulturowych koncepcji dzieciństwa i młodości. Proponuje również punkty styeczne między badaniami nad literaturą dziecięcą a badaniami nad dzieciństwem. Szczególnie interesują mnie metody badań partycypacyjnych i tzw. *child-led research*, czyli podejście opierające się na uznaniu praw dzieci do prowadzenia badań naukowych na temat kwestii dotyczących ich życia. Zdobyta w ten sposób wiedza powinna stanowić podstawy rozwiązań politycznych i administracyjnych odzwierciedlających rzeczywiste potrzeby najmłodszego pokolenia. Typowe działania, przez które dorośli kształtują status dziecka w społeczeństwie, określa się często jako politykę dzieciństwa (*politics of childhood*). Uprzedmiotawia ona dziecko, podczas gdy dzieci są często aktywnymi współtwórcami otaczającej je rzeczywistości, kreując w ten sposób „politykę dzieci” (*children's politics*). W moich najnowszych badaniach staram się zastosować w studiach nad literaturą i kulturą dziecięcą podejścia uznające *children's politics* i promujące radykalną zmianę w postrzeganiu statusu społecznego i politycznego najmłodszego pokolenia. Jestem głęboko przekonana, że w ten sposób dziedzina ta ma szansę wyjść poza dotychczasowe ograniczenia i przekształcić się w działalność akademicką mającą istotne praktyczne znaczenie dla polepszenia warunków życia dzieci w duchu praw dziecka.

Zdolność rozumienia obrazów kulturowych alternatywnych porządków politycznych i społecznych odgrywa kluczową rolę we wspieraniu przemian tak na poziomie jednostkowym, jak i społecznym. Równie ważna jest zdolność do tworzenia i wyrażania własnych pomysłów dotyczących pożądanej przyszłości nie tylko indywidualnie, ale także we współpracy z innymi, a zwłaszcza na tle solidarności międzypokoleniowej. Zagadnienia związane z potrzebą pielęgnowania takich postaw w kontekście utopijności jako istotnego elementu dyskursu o dzieciach i młodzieży poruszam w następujących wcześniejszych publikacjach dotyczących podgatunku *Radical Fantasy*, który jest przykładem współczesnej literatury wyrażającej i promującej treści utopijne. Publikacje te stanowią przyczynek do badań podjętych w rozprawie habilitacyjnej. Artykuł „Utopianism in Radical Fantasy for Children and Young Adults” (2012) zawiera krytyczne omówienie statusu literatury *fantasy* w tzw. *utopian studies* oraz wskazuje na możliwość zastosowania teorii Williama Burlinga („Periodizing the Postmodern: China

Miéville's *Perdido Street Station* and the Dynamics of Radical Fantasy", 2009) dotyczącej radykalnej literatury *fantasy* dla dorosłych do grupy tekstów *fantasy* przeznaczonych dla młodego czytelnika. Artykuły „Ursula Le Guin's *Powers* as Radical Fantasy” (2014)) i „‘Minister,’ said the girl, ‘we need to talk’”: China Miéville's *Un Lun Dun* as Radical Fantasy for Children and Young Adults” (2013) stanowią próbę doprecyzowania cech gatunkowych radykalnej *fantasy* dla dzieci oraz zawierają szczegółowe analizy przykładowych tekstów, które, jak staram się pokazać, można sklasyfikować jako przynależne do tego właśnie podgatunku literatury *fantasy*. Chciałabym zaznaczyć, że istnienie *Radical Fantasy* w obrębie literatury dziecięcej nie było rozważane przez badaczy skupiających się na trzech dominujących zjawiskach w literaturze fantastycznej dla dzieci i młodzieży, czyli serii *Harry Potter*, sagi *Zmierzch* oraz powieści dystopijnych dla młodzieży. W wyżej wymienionych publikacjach stawiam tezę, iż powieść *Un Lun Dun* (2007) autorstwa angielskiego pisarza Chiny Miéville'a to prototypowy tekst radykalnej *fantasy* dla młodych czytelników, a powieść *Powers* (2007) Ursuli Le Guin to przykład tekstu, który mimo iż nie zawiera wszystkich formalnych cech gatunkowych radykalnej *fantasy*, należy do tego podgatunku ze względu na treści dotyczące problematyki rewolucji, sprawiedliwości społecznej i alternatywnych porządków społeczno-politycznych. Natomiast publikacja „Using Literary Criticism for Children's Rights: Toward a Participatory Research Model of Children's Literature Studies” (2016) poszerza powyższą tematykę przez podkreślenie znaczenia analizy rzeczywistych reakcji młodych czytelników na teksty promujące krytyczną postawę wobec dominującego porządku i zachęcające czytelników do sformułowania własnych utopijnych rozwiązań. Ponadto publikacja ta proponuje całkowicie nowy model badań nad literaturą dziecięcą, w którym młodzi czytelnicy stają się współbadaczami kultury współpracującymi z dorosłymi. Takie podejście, stanowiące innowację w badaniach nad literaturą dziecięcą, może zaowocować przekształceniem tej dziedziny w przykładową praktykę kulturową, społeczną i polityczną, podtrzymującą dialog międzypokoleniowy. Pragnę w tym miejscu zaznaczyć, iż posługując się pojęciami „młodzi czytelnicy” i „literatura dla dzieci”, nie mam na myśli konkretnych kategorii wiekowych, lecz stosuję te określenia zgodnie z praktyką przyjętą w socjologii, gdzie dziećmi określa się osoby w wieku od 0 do 25 lat. Zgadzam się również z argumentem Susan Honeyman, zaprezentowanym w jej monografii *Elusive Childhood: Impossible Representations in Modern Fiction* (2005), iż odczytywanie dzieł literackich jako przeznaczonych dla konkretnej grupy wiekowej umniejsza ich artyzm i wyklucza potencjalne zainteresowanie, jakie mogą one wzbudzić u innych czytelników. Dotyczy to również wykluczania interpretacji niezgodnych z oczekiwaniami podyktowanymi przez konkretną

grupę wiekową. Fragmenty omówionych wyżej artykułów oraz kilka z proponowanych w nich założeń i wniosków zostały zawarte w monografii, która wraz z tymi tekstami stanowi podlegające ocenie główne osiągnięcie.

Moim najważniejszym wkładem do wyżej wspomnianej dyskusji jest rozprawa *Yes to Solidarity, No to Oppression: Radical Fantasy Fiction and Its Young Readers*, która zawiera o wiele głębszą interdyscyplinarną refleksję nad radykalną *fantasy*. Włącza się bowiem do rozważań nad nowymi kierunkami w badaniach nad utopijną literaturą dla dzieci i młodzieży oraz nad szeroko pojętą literaturą dziecięcą. Ważnym elementem proponowanej w książce argumentacji jest warstwa autoetnograficzna dotycząca społecznego i politycznego wymiaru pracy badacza literatury i kultury dziecięcej i młodzieżowej. Punktem wyjścia rozważań zawartych w rozprawie habilitacyjnej jest nasilający się od kilkunastu lat teoretyczny i praktyczny kryzys w badaniach nad literaturą dziecięcą. Przejawia się on w tendencji do prowadzenia studiów legitymizujących samą dziedzinę tychże badań przez dość przewidywalne zastosowanie popularnych w danym okresie teorii i podejść (np. posthumanizm, poetyka kognitywna, *animal studies* czy *plant studies*) do tekstów adresowanych do młodego czytelnika. O zjawisku tym wspomina angielski badacz David Rudd w książce *Reading the Child in Children's Literature: An Heretical Approach* (2013). Z drugiej strony uderza paradoksalna pedofobia reprezentowana przez badaczy skupiających się jedynie na analizie kulturowych konstruktów dzieciństwa. Wykluczają oni także możliwość skoncentrowania się na rzeczywistych młodych odbiorcach, chociaż dzieci zarówno aktywnie współtworzą kulturę, jak i negocjują to, jak są postrzegane przez dorosłych oraz przez swoich rówieśników. Ten paraliż metodologiczny charakteryzuje studia nad literaturą dziecięcą od momentu, gdy w 1984 roku, w studium *The Case of Peter Pan or the Impossibility of Children's Literature*, Jacqueline Rose zanegowała znaczenie prawdziwych młodych czytelników w tworzeniu i odbiorze tekstów adresowanych do nich. To „unieruchomienie” prawdziwych dzieci zahamowało, moim zdaniem, rozwój badań nad literaturą dziecięcą jako dziedziną mającą konkretne praktyczne odniesienie do rzeczywistości, w jakiej żyją i jaką kreują młodzi czytelnicy.

Mimo zróżnicowania zagadnień podejmowanych w ramach obu tych nurtów, wszystkie je charakteryzują adultcentryzm i wynikający z niego brak dalszych prób przemyślenia statusu dziecięcego odbiorcy. Nie zostały także wypracowane podejścia odpowiadające specyfice badań nad literaturą dziecięcą. Dobitym przykładem tego problemu jest koncepcja młodego czytelnika w szeroko pojętej literaturze utopijnej dominująca w anglosaskim dyskursie na temat tego typu tekstów. Większość badaczy koncentruje się na mechanizmach, przez które dane teksty kreują młodego czytelnika implikowanego, równocześnie pokładając nadzieję

w rzeczywistym młodym odbiorcy, który już jako dorosły zastosuje się do scenariuszy przedstawionych przez dorosłych autorów, aby zbudować lepszą przyszłość.

Tezę mojej książki stanowi zatem propozycja pokonania zarysowanego powyżej kryzysu badawczego przez ścisłą integrację dyscyplin zwykle ze sobą niepowiązanych, tj. teoretycznych i empirycznych badań nad literaturą dziecięcą, studiów nad dzieciństwem (*childhood studies*) oraz dziedziny tzw. *utopian studies*. Ta interdyscyplinarna symbioza wypełnia lukę między teoretycznymi ujęciami literatury dla dzieci i ich praktycznymi zastosowaniami. To pozwala odejść od myślenia o dziecku jako obiekcie badań odzwierciedlającym bezproduktywną abstrakcyjną kategorię na rzecz postrzegania dziecka jako współtwórcy wiedzy o samym sobie i współuczestnika procesu badawczego, np. w kontekście międzypokoleniowego dialogu na temat literatury. Należy podkreślić, iż celem realizacji tychże założeń nie jest uzyskanie ogólnych lub uniwersalnych wniosków. Chodzi raczej o podkreślenie wartości wymiaru globalnego pracy akademickiej, zakorzenionej w lokalnych kontekstach i równocześnie odnoszącej się do kwestii o znaczeniu ponadlokalnym i mających konsekwencje na skalę globalną. Badania literatury dziecięcej prowadzone **dla** i **z** dziećmi, a nie jedynie **o** dzieciach, przeciwdziałają ciągłemu wykluczaniu konkretnych doświadczeń kulturowych i społecznych młodego pokolenia z dyskursu politycznego i publicznego, oferując możliwość odniesienia się do tychże doświadczeń nie tylko w ramach akademii, lecz, szerzej, w kontekście dominujących praktyk społecznych.

Sformułowaną przeze mnie tezę udowadniam, realizując następujące cele badawcze:

1. Analiza postrzegania młodego czytelnika w anglosaskim dyskursie studiów nad literaturą utopijną (rozdział 1)

W tej części rozprawy omawiam postrzeganie związku między utopijnością a dzieciństwem w następujących kluczowych pozycjach dotyczących utopijnych treści w literaturze dla dzieci i młodzieży: *Utopian and Dystopian Writing for Children and Young Adults* (2003), pod redakcją Carrie Hintz i Elaine Ostry; *Papers: Explorations into Children's Literature* 15.2 (2005); *Radical Children's Literature Future Visions and Aesthetic Transformations in Juvenile Fiction* (2007) autorstwa Kimberley Reynolds; *New World Orders in Contemporary Children's Literature* (2008) autorstwa Clare Bradford, Kerry Mallan, Robyn McCallum and Johna Stephensa; *Learning from the Left: Children's Literature, The Cold War, and Radical Politics in the United States* (2006) autorstwa Julii Mickenberg; *Tales for Little Rebels: A Collection of Radical Children's Literature* (2008) pod redakcją Julii Mickenberg

i Philipa Nela; *Environmental Crisis in Young Adult Fiction: A Poetics of Earth* (2013) autorstwa Alice Curry; *Contemporary Dystopian Fiction for Young Adults: Brave New Teenagers* (2012) pod redakcją Balaki Basu, Katherine R. Broad, i Carrie Hintz; *Technology and Identity in Young Adult Fiction. The Posthuman Subject* (2014) autorstwa Victorii Flanagan; oraz *Justice in Young Adult Speculative Fiction: A Cognitive Reading* (2015) autorstwa Marka C. Oziewicza. Podejście reprezentowane w tychże publikacjach nie bierze pod uwagę dwóch zasadniczych faktów: (1) młodzi odbiorcy mają własne ambicje, obawy i pragnienia dotyczące teraźniejszości i przyszłości; (2) przemiany społeczno-polityczne dokonują się dzięki integracji i solidarności międzypokoleniowej.

2. Omówienie *Radical Fantasy* dla młodego czytelnika jako przykładu literatury utopijnej w szczególnie sposób podkreślającej rolę solidarności międzypokoleniowej w przemianach społeczno-politycznych (rozdziały 2, 3, 4)

Podstawa metodologiczna wykorzystana w tej części książki to ujęcie rozwoju literatury *fantasy* w perspektywie materializmu historycznego: *Radical Fantasy* jest w szczególności odpowiedzią na zjawiska późnego kapitalizmu, kapitalizmu kognitywnego i kosmodernizmu, co argumentuję w rozdziale 2. Natomiast w rozdziałach 3 i 4 moim zamierzeniem było zaprezentowanie typowej analizy tekstów dla młodego odbiorcy (posiadającego, jak twierdzi wielu badaczy, ograniczone kompetencje interpretacyjne) dokonywanej przez dorosłego profesjonalnego czytelnika. Aby usystematyzować analizę powieści sklasyfikowanych przeze mnie jako *Radical Fantasy*, postrzegam je w kategorii continuum, którego poszczególne punkty są bliższe (rozdział 3) lub dalsze (rozdział 4) wyznacznikom tego podgatunku.

3. Ukazanie konieczności zestawienia analiz tekstów napisanych przez dorosłych, dokonywanych również przez dorosłych, z doświadczeniem czytelniczym i interpretacjami młodych odbiorców (rozdziały 5 i 6)

Mimo iż szczegółowy teoretyczny model odbioru literatury przez młodych czytelników został zaproponowany na podstawie poetyki kognitywnej (Maria Nikolajewa, *Reading for Learning. Cognitive Approaches to Children's Literature*, 2014; Roberta Seelinger Trites, *Literary Conceptualizations of Growth: Metaphors and Cognition in Adolescent Literature*, 2014; Marek C. Oziewicz, *Justice in Young Adult Speculative Fiction: A Cognitive Reading*, 2015), postulaty te wymagają uzasadnienia przez badania empiryczne, ukazujące jak doświadczenia czytelnicze wpływają na poglądy i zachowania młodych czytelników. W tym celu przeprowadziłam dwa badania odbioru wybranych tekstów literatury *Radical Fantasy* wśród polskich nastoletnich czytelników, należących do pokolenia rozczarowanego polityką i będącego świadkiem konfliktu na wschodniej Ukrainie. Pierwsze z badań, opierające się na kwestionariuszu, stanowi przykład tradycyjnego, silnie ustrukturyzowanego

i zhierarchizowanego podejścia do respondentów, ograniczającego się do uzyskania pożądaných danych. Uzyskane dane zostały poddane analizie jakościowej pod kątem postrzegania przez respondentów charakterystycznych utopijnych motywów *Radical Fantasy* oraz ich refleksji nad własnym doświadczeniem czytelniczym. Dla kontrastu, drugie badanie skupiło się na rozwoju jednostkowego odbioru tekstu pod wpływem dyskusji z innymi czytelnikami niezależnie od różnicy wieku i relacji władzy nieuniknionej w kontakcie dorosłego z dzieckiem. W zaprojektowaniu tego badania wykorzystałam koncepcję ekotonu jako ramę opisującą interpersonalne relacje między dorosłym a dziecięcym czytelnikiem, realizujące się w przeprowadzonym badaniu w postaci semi- i nieustrukturyzowanych wywiadów. Uzyskany materiał również został poddany analizie jakościowej.

4. Metakrytyczna analiza statusu i roli badacza literatury dziecięcej w konfrontacji z rzeczywistymi młodymi czytelnikami (wstęp, rozdziały 5 i 6, zakończenie)

Ten cel badawczy zrealizowałam, analizując komentarze uczestników drugiego badania na temat ich udziału w projekcie. Dokonałam także autoetnograficznej analizy własnych doświadczeń, odczuć i refleksji na podstawie obserwacji własnego warsztatu oraz metod pracy podczas kontaktu z młodymi odbiorcami. Na szczególną uwagę w pracy badaczy literatury dziecięcej zasługują, moim zdaniem, chwile, kiedy udaje im się choć na krótko nawiązać partnerski kontakt z młodymi czytelnikami, nawet jeśli jest on trudny i wymaga porzucenia autorytetu dorosłego doświadczonego i profesjonalnego czytelnika. Należy podkreślić, iż tego typu refleksja była do niedawna dość rzadka w dziedzinie badań nad literaturą dziecięcą. O rosnącym zainteresowaniu tą tematyką świadczy najnowsza publikacja kanadyjskiej badaczki Margaret Mackey, *One Child Reading: My Auto-Bibliography* (2016).

Realizacja powyższych zamierzeń badawczych pozwoliła mi na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Literatura *Radical Fantasy* dla młodego odbiorcy stanowi jedno z nowszych zjawisk w obrębie literatury utopijnej, które nie doczekało się wcześniej opracowania. Jej tematyka zasadniczo różni się od zagadnień poruszanych w popularnej obecnie literaturze dystopijnej przez skupienie się na solidarności międzypokoleniowej.
2. Mimo dużego zróżnicowania można stwierdzić, że reakcje młodych czytelników uczestniczących w obu badaniach są dalekie od entuzjazmu dorosłych autorów i krytyków literatury utopijnej, który okazuje się co najmniej chybiony. Ponadto wypowiedzi respondentów wskazują na ogromne znaczenie ich konkretnych biografii czytelniczych oraz kontekstów osobistych w odczytaniu tekstów, co w nieunikniony sposób zatraca się przy wszelkiego rodzaju spekulacjach i generalizacjach na temat

odbioru literatury utopijnej. Uderzają również metakognitywne umiejętności młodych respondentów, przejawiające się w ich analizie konkretnych zabiegów literackich obecnych w *Radical Fantasy*. To z kolei wskazuje na konieczność poszerzenia badań nad rzeczywistym odbiorem literatury utopijnej wśród konkretnych grup dzieci i młodzieży i konfrontacji „projektu” dziecka tworzonego przez dorosłych z faktycznymi postawami i poglądami młodych czytelników. Zagadnienia te nie były wcześniej poruszane przez badaczy literatury dziecięcej.

3. Szansa dla dalszego rozwoju badań nad literaturą dziecięcą leży w zastosowaniu podejść partycypacyjnych, w ramach których młodzi czytelnicy uczestniczą czynnie w projektowaniu i przeprowadzeniu procesu badawczego oraz w upowszechnieniu wyników badań i ich praktycznym zastosowaniu, np. przez wpływ na proces edukacyjny. Dzięki takiej innowacyjnej zmianie paradygmatu badania nad literaturą dziecięcą mogą stać się ważnym politycznie i społecznie elementem humanistyki zaangażowanej, budującej współpracę między akademią a jedną z najmniej uprzywilejowanych, a przecież najbardziej kluczową grupą społeczeństwa. Nieobecna wcześniej w badaniach nad literaturą dziecięcą refleksję nad tymi zagadnieniami rozwijam, jak już wspomniałam, w artykule „Using Literary Criticism for Children’s Rights: Toward a Participatory Research Model of Children’s Literature Studies” (2016), w którym przedstawiam kwestię partycypacji dzieci w badaniach literackich w kontekście Konwencji o Prawach Dziecka.

Omówione powyżej artykuły oraz rozprawa habilitacyjna stanowiące podstawę do wszczęcia procedury habilitacyjnej nie tylko udowadniają istnienie *Radical Fantasy* w literaturze dla dzieci, ale również proponują nowe spojrzenie na specyfikę badań nad literaturą utopijną oraz na szerzej rozumiane studia nad literaturą dla dzieci.

V. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Problematyką związaną z literaturą dziecięcą zaczęłam się interesować już na studiach. Moja praca licencjacka dotyczyła *Kronik Narnii* C.S. Lewisa, a praca magisterska poświęcona była powieści *Haroun i Morze Opowieści* Salmana Rushdiego. Poszukując materiałów do pracy licencjackiej, nawiązałam kontakt z Prof. Jackiem Zipesem (University of Minnesota), czołowym badaczem literatury dziecięcej i baśni, z którym konsultowałam moje analizy. W późniejszych latach kontakt ten zaowocował zaproszeniem mnie do opracowania sześciu haseł encyklopedii *The Oxford Encyclopedia of Children’s Literature* (2006). W roku 2016, wspólnie z prof. Markiem C. Oziewiczem, napisałam artykuł na temat polskiego filmu

baśniowego („Polish Fairy-Tale Film: 130 Years Of Innovation And Counting”), który ukazał się w monografii *Fairy-tale Films beyond Disney: International Perspectives* (2016), współredagowanej przez prof. Zipesa.

Od tematyki literatury dziecięcej odeszłam na około 3 lata, podczas pracy nad rozprawą doktorską dotyczącą elementów baśniowości w twórczości Salmana Rushdiego w wymiarze postmodernistycznym i postkolonialnym. Tych zagadnień dotyczyły monografia *Rushdie in Wonderland: “Fairytaleness” in Salman Rushdie’s Fiction* (2004) oraz następujące artykuły:

- „Wizerunek Polaków w powieści Salmana Rushdiego: o tolerancji Rushdiego” (współautorstwo z Agnieszką Kułacką) (2004);
- „Salman Rushdie’s Magical Kingdom: *The Moor’s Last Sigh* and Fairy-Tale Utopia” (2004);
- „’W każdym artyście, a może i w wyobraźni każdego z nas, zaistniały (...) zaślubiny nieba i piekła’ : diabelska anielskość jako metafora kondycji ludzkiej w “Szatańskich wersetach” Salmana Rushdiego” (2004);
- „Salman Rushdie’s American Adventure: The Theme of the Journey to America in “Fury” (2004);
- „Salman Rushdie’s Subversive Play with Diana Märchen: The Fairy-tale Construction of a Diana-like Protagonist in *The Ground Beneath Her Feet*” (2004);
- „’W każdym artyście, a może i w wyobraźni każdego z nas, zaistniały (...) zaślubiny nieba i piekła’”: Salman Rushdie o religiach i sekularyzmie” (2004);
- „’A Writer on the Yellow Brick Road: Salman Rushdie’s Ozian Inspirations” (2005);
- “The Global Bidding for Dorothy Gale’s Magical Shoes: Salman Rushdie’s “At the Auction of the Ruby Slippers” as a (Self-) Reflection on the Post-Frontier Predicament” (2007).

Do badań nad literaturą dziecięcą powróciłam wkrótce po ukończeniu doktoratu, co wiązało się z rozpoczęciem bliższej współpracy naukowej z prof. Oziewiczem oraz utworzeniem w 2003 roku Pracowni Anglojęzycznej Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej (przemianowanej w 2013 roku na Pracownię Literatury oraz Kultury Dziecięcej i Młodzieżowej). Ważnymi momentami w rozwoju mojej kariery naukowej związanej ze studiami nad literaturą dziecięcą były pobyty w następujących zagranicznych ośrodkach badawczych: Internationale Jugends Bibliothek (Monachium, 2005) oraz Institute of Effective Education, działającym przy Department of Childhood Studies (Rutgers University, USA, 2013-2014) ramach stypendium

Fundacji Kościuszkowskiej oraz Fulbright Senior Award. Pozwoliły mi one na ukierunkowanie moich badań na zagadnienia utopijności (*utopian studies*) oraz interdyscyplinarne powiązania między studiami nad literaturą dziecięcą a studiami nad dzieciństwem (*childhood studies*).

W dalszej części autoreferatu przedstawiam rozwój moich zainteresowań studiami nad literaturą i kulturą dziecięcą, wokół których koncentruje się moja praca akademicka od 13 lat. Są to następujące kręgi zagadnień: utopijność w tekstach dla młodego odbiorcy, film dla dzieci i oraz film zawierający refleksję o dzieciństwie, literatura i kultura dla dzieci i młodzieży w Polsce, poetyka kognitywna w badaniach literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz procesy czytania i czytelnictwo a nowe media. Omawiam związane z tymi zagadnieniami publikacje (pomijając przy tym artykuły odnoszące się do tematyki doktoratu) oraz przedstawiam formy mojej aktywności naukowej, organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej na forum zarówno krajowym, jak i międzynarodowym.

1. Utopijność w tekstach dla młodego odbiorcy

W centrum moich zainteresowań naukowych znajduje się utopijność w literaturze dla dzieci i młodzieży i szeroko rozumianej kulturze dziecięcej. Stąd większość moich przedsięwzięć naukowych poza badaniem *Radical Fantasy* stanowi odzwierciedlenie tychże zainteresowań.

a) utopijność w literaturze *fantasy*

Czołowi badacze w dziedzinie *utopian studies* (np. Fredric Jameson, Carl Freedman, Istvan Csicsery-Ronay czy Darko Suvin) dopiero od niedawna postrzegają literaturę *fantasy* jako potencjalny nośnik utopijnych treści. Punktem zwrotnym w tej kwestii okazał się artykuł Jamesona z 2002 roku, „Radical Fantasy”, w którym autor dość niechętnie przyznaje, iż w powieściach np. Chiny Miévilla czy Ursuli Le Guin rzeczywiście można znaleźć refleksję o konfliktach politycznych, społecznych czy ekonomicznych wynikających z konkretnych procesów i uwarunkowań danego społeczeństwa, a nie z typowej dla gatunku walki między tajemniczymi siłami dobra i zła. Poszukiwaniami możliwości ukazania, iż literatura *fantasy* może propagować treści utopijne, zajęłam się w poniższych publikacjach. W artykule „Lessons of Tolerance in Robin Hobb’s *The Assassin’s Quest* and *The Tawny Man Series*” (2006), który ukazał się w zbiorze *Towards or Back to Human Values? Spiritual and Moral Dimensions of Contemporary Fantasy*, analizuję formy inności, z którymi zostaje skonfrontowany główny bohater, aby pokazać, w jaki sposób literatura *fantasy* może odzwierciedlać poszukiwanie nowej tożsamości oraz alternatywnego postrzegania świata, zbudowanego na etycznej interakcji z innością. Twórczości Hobb poświęcony jest również rozdział mojego autorstwa w

monografii *To See the Wizard: Politics and the Literature of Childhood* pod red. Laurie Ousley (2007). W eseju „‘Sacrifice. To whatever was to the good of my land and my people’: The Utopian Political and Social Perspective in Robin Hobb’s Fantasy Trilogies” wskazuję między innymi na bliskość gatunkową literatury *fantasy* i utopii, rozumianej jako twórcza postawa wobec rzeczywistości oraz jako proces wyobrazeniowy. Tezę tę udowadniam na przykładzie trylogii Hobb (*The Farseer Trilogy*, 1995-1997; *Liveship Traders Trilogy*, 1998-2000; *The Tawny Man Trilogy*, 2001-2003). Autorka proponuje koncepcję holizmu politycznego i społecznego jako utopijną alternatywę dla rzeczywistych systemów politycznych. W mojej analizie pokazuję również, w jaki sposób trylogie Hobb promują utopijność, zachęcając czytelnika do rozważań na temat alternatywnego porządku społecznego. Artykuł „The world turned upside down”: Exploring the Alternate History with Young Readers” (2013, współautorstwo z Mateuszem Mareckim) dotyczy utopijnego znaczenia elementów historii alternatywnej zawartych w powieści Terry’ego Pratchetta, *Nation* (2008). Artykuł omawia projekt kreatywnego pisania adresowany do młodzieży, którego uczestnicy samodzielnie formułowali alternatywne wizje historii, równocześnie doświadczając praktycznej refleksji utopijnej.

Wyniki moich badań prezentowałam między innymi na dwóch konferencjach Utopian Studies Society-Europe (2010, 2014). Badania nad powyższą tematyką kontynuuję również w artykule „Feeling the Potential of Elsewhere: Terry Pratchett’s *Nation* in Theatre”, który ukaże się w 2017 roku w monografii *From Giant Turtles to Small Gods: Literary, Philosophical and Media Theory Approaches to Terry Pratchett*, pod red. dr Marion Rany (Uniwersytet w Bremie). Artykuł dotyczy realizacji treści utopijnych w adaptacji teatralnej powieści *Nation*. Moje ogólniejsze zainteresowania literaturą *fantasy* zaowocowały także następującymi artykułami:

- „Redefinitions of Evil in Children's and Young Adult Fiction: A Historical Outline” (współautorstwo z Markiem C. Oziewiczem, 2005);
- „‘When the myth of life began our people shared life with humans, stone to earth, fire to water, trees to sky’: Multiplicity and Commonality in Hiromi Goto’s *Water of Possibility*” (2009);
- „On Alien Alders: The ‘Erl-King’ Inspirations in Andrzej Sapkowski’s *The Witcher Saga*” (współautorstwo z Agatą Zarzycką, 2012);
- „‘You will meet the naked truth in there (...) and you will be naked before the truth’: The Consequential Other World in Dave Duncan’s *Rose-Red City*” (2013/2104).

Współorganizowałam także dwie międzynarodowe konferencje naukowe poświęcone literaturze *fantasy*: *Towards or Back to Human Values? Spiritual and Moral Dimension of Contemporary Fantasy* w 2005 roku (Wrocław) oraz *Relevant Across Cultures: Visions of Connectedness and World Citizenship in Modern Fantasy for Young Readers* w 2008 roku (Wrocław). W 2014 roku zorganizowałam międzynarodowe seminarium „Current Research in Children’s and Young Adult Speculative Fiction” (Wrocław). Zgromadziło ono badaczy z Polski, Kanady, USA i Wielkiej Brytanii i posłużyło jako forum do wymiany informacji o najnowszych teoretycznych podejściach do literatury spekulatywnej adresowanej do młodego czytelnika.

Moje badania dotyczące literatury *fantasy* realizowałam również w ramach funkcji redaktora tematycznego numeru czasopisma *Filoteknos: Children’s Literature-Cultural Mediation-Anthropology of Childhood* 5 (2015), pt. *The Fantastic Realms*, w którym zostały zawarte artykuły polskich i zagranicznych badaczy dotyczące szeroko rozumianej fantastyki. W numerze tym ukaze się również wstęp mojego autorstwa, zawierający przegląd najnowszych badań poświęconych literaturze fantastycznej dla młodego odbiorcy. Nakreślona wyżej problematyka badawcza nie kończy się jednak na przywołanych publikacjach. Obecnie przygotowuję artykuł „Critical literacy in action: Radical fantasy for young readers in the Productive Pedagogies framework”, który ukaze się w monografii *Teaching with Challenging Texts: English-Language Education with Children and Teenagers* pod redakcją prof. Janice Bland (Uniwersytet w Muenster).

b) odbiór treści utopijnych przez rzeczywistych młodych czytelników

Mimo iż utopijna literatura dla dzieci i młodzieży doczekała się wielu opracowań, jak dotąd brak publikacji na temat odbioru treści utopijnych przez młodych czytelników. Jak wspomniałam, lukę tę próbuję wypełnić w mojej książce. Wcześniejsza publikacja na ten temat to wymieniony wyżej artykuł „The world turned upside down”: Exploring the Alternate History with Young Readers” (współautorstwo z Mateuszem Mareckim, 2013), przedstawiający teoretyczny i praktyczny model współpracy z młodym czytelnikiem wyrażającym swoje własne alternatywne wizje porządku społecznego i politycznego w kontekście lektury tekstu utopijnego. Podobna współpraca jest tematem artykułu „‘We are the nation of dreams’ (M.T. Anderson, *Feed*): Exploring and Creating Visions of the H+ Future with Young Adults” (współautorstwo z Agnieszką Małek-Bohusz), poświęconego recepcji powieści dystopijnych dla młodzieży. Uczestnicy omawianego w publikacji projektu wyrażali swoje poglądy na temat posthumanistycznej wizji przyszłości zaprezentowanej w powieści M.T. Andersona *Feed*

(2002) w formie własnych opisów społeczeństwa z przyszłości. Artykuł ukazał się we wspomnianym wcześniej numerze *Filoteknoza* (2015). Badania dotyczące odbioru *Radical Fantasy* i metodologii partycypacyjnych są także przedmiotem przygotowanego przez mnie we współpracy z prof. Eugenem Giddensem (Anglia Ruskin University) wniosku o grant The Leverhulme Trust oraz wniosku o stypendium Marii Skłodowskiej-Curie, który złożyłam we wrześniu 2016 roku. Wnioski oczekują obecnie na ocenę. Wnioski o stypendium Marii Skłodowskiej-Curie składałam wcześniej trzykrotnie (2013-2015) i za każdym razem przechodziły one ocenę formalną (próg 70 punktów), uzyskując około 90 punktów na 100. Ostatecznie wnioski te nie zostały zakwalifikowane do finansowania. Jednocześnie staram się obecnie o stypendium Marii Skłodowskiej-Curie typu COFUND w Trinity Long Room Hub Visiting Research Fellowship, Trinity College Dublin.

c) ekopedagogika a literatura dla dzieci i młodzieży

Częstym elementem utopijnych wizji jest refleksja nad kondycją środowiska naturalnego oraz zależnościami między człowiekiem a przyrodą. W kontekście literatury dziecięcej tematyka ta wpisuje się w treści ekopedagogiczne, będące wynikiem analizy tekstów dla dzieci przez pryzmat *animal studies*, ekofeminizmu czy sprawiedliwości ekologicznej. Ten wątek badawczy rozwinęłam w artykule „Nurturing Environmental Sensitivity towards in Hiromi Goto’s *Water of Possibility*” (2006). Pokazuję w nim, jak powieść kanadyjskiej pisarki japońskiego pochodzenia Hiromi Goto eksponuje znaczenie poczucia przynależności do świata przyrody jako ważnego elementu etnicznej tożsamości oraz potrzebę kształtowania w dzieciach etyki ekologicznej. Podobnie mój artykuł „Thinking with the Wolf: The Deconstructive Ecopedagogy of Suzie Templeton’s Animated Adaptation of *Peter and the Wolf*” (2013) zawiera analizę filmu animowanego *Piotruś i wilk* w reżyserii Suzie Templeton pod kątem przedstawionych w nim relacji między dorosłymi, dziećmi i zwierzętami, które, jak argumentuję, korespondują z koncepcją *carno-phallogocentrism* Jacquesa Derridy. Dominanta ekokrytyczna charakteryzowała również moje wystąpienie „Towards an Animal Utopia: Isobelle Carmody’s *The Obernetwyn Chronicles* as Ecopedagogical Practice” (współautorstwo z Aleksandrą Bar; podczas seminarium *Current Research in Children’s and Young Adult Speculative Fiction*, Wrocław 2014) poświęcone wizji utopijnej społeczności zbudowanej między innymi na równouprawnieniu zwierząt w cyklu powieści australijskiej autorki Isobelle Carmody.

2. Pozostałe zainteresowania naukowe

a) film dla dzieci i o dzieciach

Moje zainteresowania w tej dziedzinie rozwijają się dwutorowo. Z jednej strony realizują się w postaci prowadzonych przeze mnie autorskich zajęć dotyczących anglojęzycznego filmu dla dzieci i młodzieży oraz obrazów dzieciństwa i młodości w filmie. W pracy ze studentami koncentruję się na rozwijaniu krytycznego odbioru materiału filmowego w kontekście kultury angloamerykańskiej oraz na interpretacji koncepcji dzieciństwa i młodości jako konstruktów kulturowych. Zajęcia zakładają również przygotowanie przez studentów różnorodnych materiałów dydaktycznych dotyczących przeanalizowanych filmów na przykład w formie scenariuszy lekcji filmowych dla uczniów oraz recenzji. Dotychczas opracowane materiały zostały opublikowane na stronie: edukacjafilmowa.pl. W lipcu 2016 roku na zaproszenie dr Ewy Ciszewskiej z Katedry Mediów i Kultury Audiowizualnej Uniwersytetu Łódzkiego, wzięłam udział w panelu „Film Literacy Workshop” na konferencji European Network for Cinema nad Media Studies w Poczdamie, podczas którego zaprezentowałam prowadzone przeze mnie kursy w wystąpieniu „‘The Ambiguous and Disturbing Content’ (an undergraduate student): Critiquing Constructions of Childhood and Youth in Anglophone Cinema with University Students”). Drugi nurt moich badań związanych z filmem jest wynikiem mojego wcześniejszego zainteresowania gatunkiem baśni. Zaowocował on artykułem „Polish Fairy-Tale Film: 130 Years Of Innovation And Counting” (współautorstwo z Markiem C. Oziewiczem), który ukazał się w zbiorze *Fairy-tale Films beyond Disney: International Perspectives*, pod red. Pauline Greenhill, Kendry Magnus-Johnston i Jacka Zipesa (2016). Artykuł dotyczy form i tematyki polskich filmów zawierających elementy baśniowe.

b) literatura i kultura dla dzieci i młodzieży w Polsce

Wspomniana wyżej refleksja nad polskim filmem baśniowym to także wyraz mojego zainteresowania polską literaturą i kulturą dla młodych odbiorców oraz działań propagujących je za granicą. Szczególnie interesują mnie teksty będące przykładem narracji mikrohistorycznych dotyczących powojennej historii Polski. Przykładowo takiej twórczości poświęciłam następujące artykuły: „Kids and Fish Have No Voice? Recent Children’s Literature about the People’s Republic of Poland as a Platform for Participatory Historical Culture” (2013) oraz „Jak „zrobić” stan wojenny? Opowiadanie o najnowszej historii Polski we *Wrońcu* Jacka Dukaja” (2010). Ponadto w 2014 roku zaprezentowałam referat „Dorota Terakowska’s *Ruler of Levav* as a Polish Radical Fantasy for Young Readers” w ramach panelu dotyczącego polskiej literatury dziecięcej podczas konferencji

amerykańskiego Children's Literature Association, „Diverging Diversities: Plurality in Children's and Young Literature Then and Now” (Columbia, USA). W 2012 roku otrzymałam również International Scholarship Grant for Outstanding Scholarship in Polish Children's Literature of the Children's Literature Association (USA) za badania dotyczące polskiej literatury dziecięcej. Członkiem tego stowarzyszenia jestem od 2010 roku. Ponadto projekt badawczy dotyczący polskich baśni i legend stanowił mój wkład we wniosku o grant Social Sciences and Humanities Research Council w Kanadzie, przygotowywany pod kierunkiem prof. Pauline Greenhill (University of Winnipeg) i zatytułowany „Transnational Storytelling: Fairy-Tale Hybridity, Wonder, and Cultural Democracy.” Wniosek nie uzyskał finansowania.

Moje zainteresowania polską kulturą dla dzieci i młodzieży realizuję obecnie w ramach uczestnictwa w przygotowaniu wniosku o grant Marie Skłodowska-Curie Innovative Training Network, który w 2017 roku zostanie złożony przez sieć badawczą PLACIM: Platform for a Cultural History of Children's Media, The Dutch Science Foundation, kierowaną przez prof. Lies Wesseling (Maastricht University). Projekt dotyczy roli dziedzictwa narodowego związanego z dzieciństwem i z kulturą dziecięcą we współczesnej edukacji obywatelskiej. Z promocją polskiej literatury dziecięcej oraz badań polskich naukowców wiąże się także moja działalność w International Research Society for Children's Literature, do którego należą od 2005 roku. Od 2015 roku pełnię funkcję redaktora recenzji w czasopiśmie *International Research in Children's Literature* oraz działu recenzji na stronie stowarzyszenia International Research Society for Children's Literature. Staram się zapewnić recenzje najnowszych polskich publikacji naukowych na temat literatury dziecięcej oraz zachęcić polskich badaczy do przygotowania recenzji publikacji zagranicznych. Ważnymi okazjami do promocji polskiego środowiska naukowego i kultury dziecięcej w Polsce były także dwa zorganizowane przeze mnie seminaria, „Current Research in Children's and Young Adult Speculative Fiction” (2014, Wrocław) oraz „Researching Young Readers: Theoretical and Empirical Approaches” (2015, Wrocław). Kolejną taką okazją była współorganizowana przez mnie międzynarodowa konferencja z cyklu *The Child and the Book*, pt. „Children's Literature and Play” (2016, Wrocław), która zgromadziła ponad stu uczestników z Polski i zagranicy. Podczas konferencji prowadziłam panel poświęcony czasopismom naukowym dotyczącym literatury dziecięcej. Obecnie współpracuję z prof. Agnieszką Matusiak i dr. Mateuszem Świetlickim (Uniwersytet Wrocławski) nad redakcją numeru czasopisma *Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia*, pt. *Post-communist Children's Culture in Central, Eastern, and Southeast Europe*.

c) perspektywa poetyki kognitywnej w badaniach literatury dla dzieci i młodzieży

Badania tego typu zyskały w ostatnich latach dużą popularność w dziedzinie studiów nad literaturą dziecięcą. Szczególnie liczące się publikacje na ten temat to *Reading for Learning: Cognitive Approaches to Children's Literature* Marii Nikolajewej z 2014 roku, *Literary Conceptualizations of Growth in Adolescent Literature* Roberty Seelinger Trites z 2014 roku oraz *Justice in Young Adult Speculative Fiction: A Cognitive Reading* (2015) Marka C. Oziewiczza, a także liczne artykuły Johna Stephensa. Elementem wspólnym tych publikacji jest brak konkretnych prób połączenia analiz teoretycznych z badaniami empirycznymi. Jak wspomniałam wyżej, w mojej rozprawie habilitacyjnej wypełniam tę lukę przez weryfikację analizy kognitywnej przykładowego tekstu *Radical Fantasy* z reakcjami rzeczywistych czytelników, pokazując, jak odzwierciedlają one możliwości zmiany schematów dotyczących politycznego zaangażowania dzieci i młodzieży.

Moja kolejna publikacja z kręgu analiz typowo kognitywnych to „Understanding Motherhood as Maturation: Maternity Scripts in Lois Lowry's *Son*” (współautorstwo z Mateuszem Mareckim). Jest ona poświęcona analizie skryptów i metafor konceptualnych dotyczących macierzyństwa i dojrzewania w powieści *Son* (2012) amerykańskiej pisarki Lois Lowry, autorki cyklu dystopijnego *The Giver* 1993-2000). Celem analizy było między innymi pokazanie, w jaki sposób skrypty stworzone przez Lowry kwestionują lub wpisują się w typowe skrypty macierzyństwa w obrębie kultury zachodniej. Zostałam również zaproszona do udziału w panelu „YA Literature and Theory of Mind”, organizowanego przez prof. Lydię Kokkolę (Luleå University of Technology) i prof. Alison Waller (Uniwersytet w Roehampton) podczas międzynarodowej konferencji the European Society for the Study of English w Galway, w 2016 roku. Wygłosiłam wówczas referat “Cognitive Lessons about Social Movements: Social Minds, Theory of Mind and Empathy in Radical Fantasy Fiction for Young Readers”, w którym poszerzyłam analizę kognitywną tekstów *Radical Fantasy* dokonaną w rozprawie habilitacyjnej o teorię tzw. *intermental thought* i *social minds*, zaproponowaną przez Alana Palmera między innymi w książce *Social Minds in the Novel* z 2010. Opierając się również na teorii *the political mind* Georga Lakoffa (*The Political Mind: A Cognitive Scientist's Guide to Your Brain and Its Politics*, 2009), pokazałam, iż czytelnik *Radical Fantasy* jest niejako świadkiem formowania się progresywnych struktur intermentalnych przeradzających się w ruchy społeczne. O ile wiem, podejście skupiające się na *social minds* nie było jeszcze stosowane w badaniach nad literaturą dziecięcą. Obecnie pracuję nad przygotowaniem artykułu związanego z tym wystąpieniem.

d) procesy czytania i czytelnictwo w dobie nowych mediów

Moje zainteresowania związane z wpływem nowych technologii na praktyki czytelnicze dzieci i młodzieży oraz na sam odbiór literatury są związane z uczestnictwem w międzynarodowym programie E-READ: Evolution of reading in the age of digitization (COST Action IS1404 Individuals, Societies, Cultures and Health), realizowanym w ramach COST: European Cooperation in Science and Technology w latach 2014-2018. W ramach programu pełnię funkcję członka Management Committee (Polskę reprezentuje także dr Monika Płużyczka z Uniwersytetu Warszawskiego) oraz również należę do badawczej grupy roboczej „Developmental aspects of reading”. W programie pełnię także funkcję współkoordynatora kontaktów z organizacjami zajmującymi się promocją czytania (bliższa współpraca z prof. Skans Kersti Nilsson, University of Borås). Współredaguję ukazujący się dwa razy w roku newsletter programu. Najbardziej znaczącym rezultatem mojego udziału w programie jest współpraca z prof. Frankiem Huysmansem (University of Amsterdam), dotycząca przygotowania wspólnego rozdziału do zbioru *Learning to Read in a Digital Age* pod redakcją dr Jenny Thomson (University of Sheffield), dr Saschy Schroedera (Max Planck Institute for Human Development), dr Mirit Barzillai (University of Haifa) i dr Paula van den Broeka (University of Leiden). Tematem książki będzie systematyczny interdyscyplinarny przegląd zagadnień kluczowych dla zrozumienia wpływu nowych technologii na czytanie w wymiarze kognitywnym, emocjonalnym oraz pedagogicznym. Warto podkreślić, że współautorami każdego z rozdziałów są badacze z kilku krajów, co nadaje zbiorowi prawdziwie międzynarodowy charakter. Przygotowywany przez nas rozdział nosi tytuł „Media use and reading: Current evidence, available methodologies, and future directions” i jest poświęcony krytycznemu omówieniu metodologii i rezultatów przeprowadzonych dotychczas w Europie badań dotyczących związku między czytaniem a wykorzystaniem nowych mediów oraz możliwym nowym kierunkom w tychże badaniach. Jestem także uczestnikiem seminarium „Empiryczne badania nad literaturą i odbiorem literackim”, organizowanego przez prof. Magdalenę Rembowską-Płuciennik (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk). Na jednym ze spotkań seminarium (grudzień 2014) prezentowałam tezy zawarte w mojej rozprawie habilitacyjnej.

Do tematyki nowych zjawisk związanych z czytaniem odnoszę się również w artykule „... ‘provided he could know [...]. could see [...]. just a little more [...]. a little more’: Reconciling Immersion and Interactivity in The Viewer by Shaun Tan and Gary Crew” (2012), w którym analizuję odbiór postmodernistycznej książki obrazkowej *The Viewer* między innymi przez pryzmat teorii Radical Change, zaproponowanej przez Elizę T. Dresang (1999). Teoria

ta systematyzuje właściwości tekstów tworzonych w dobie nowych mediów oraz ich recepcję przez młodego czytelnika. W artykule „Fan fiction as a forum for the sociological imagination of the new millennium” (2012) zajmuję się twórczością młodych fanów serii o Harrym Potterze w kontekście krytyki ideologicznej kierowanej często pod adresem J. K. Rowling. Inny mój artykuł w ramach tego obszaru badawczego to „From Multiculturalism to Pop Cosmopolitanism: Transcultural Exchanges in Salman Rushdie’s Children’s Books” (2013), dotyczący między innymi zjawiska popularnego kosmopolityzmu oraz podobieństw między strukturą narracji w książce Rushdiego *Luka and the Fire of Life* (2010) a grami MMORPG. Natomiast w artykule „Reading as Synthesis of Immersion and Interactivity: Multimodal Metaphors in the Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore Combo” (współautorstwo z Mateuszem Mareckim), koncentruję się na realizacji konceptualnych metafor czytania w narracji transmedialnej. Ponadto w 2015 roku współorganizowałam międzynarodową konferencję *Literary Margins and Digital Media* (Wrocław), poświęconą zjawiskom literackim związanym z nowymi mediami. W trakcie konferencji prowadziłam panel dotyczący literatury dziecięcej z udziałem członków zarządu International Research Society for Children’s Literature (prof. Mavis Reimer, University of Winnipeg; prof. Lies Wesseling, University of Maastricht; prof. Jean Webb, University of Worcester; prof. Andrea Mei-Ying Wu, National Cheng Kung University, Tajwan; i prof. Astrid Surmatz, University of Amsterdam. W tym samym roku zorganizowałam międzynarodowe seminarium „Researching Young Readers: Theoretical and Empirical Approaches” (2015, Wrocław), poświęcone metodologiom stosowanym w badaniach recepcji literatury dla dzieci i młodzieży.

Zainteresowania dotyczące powyższych zagadnień znalazły również odzwierciedlenie w mojej działalności popularyzatorskiej. W 2013 roku koordynowałam warsztaty *Project Book*, podczas których uczniowie z Gimnazjum nr 2 w Kłodzku zapoznawali się z narracjami hipertekstowymi, by później tworzyć swe własne opowieści. Innym moim przedsięwzięciem na tym polu był projekt *World Wide Story Web: Digital Storytelling Workshop*, zrealizowany w 2014 roku. Zaangażowani w niego uczniowie z wrocławskiego Gimnazjum PRIMUS stworzyli krótkie filmy oparte na wrocławskich legendach, które zostały opublikowane na stronie „Wrocław: Europejska stolica kultury 2016”. Warsztaty zorganizowałam wspólnie z prof. Danielem Hadem (Penn State College of Education) i mgr. Mateuszem Mareckim pod egidą Dr. Micka Gowara (Anglia Ruskin University), kuratora European Storytelling Archive. Jest to repozytorium międzynarodowych legend opowiedzianych za pomocą mediów cyfrowych. Powyższy projekt stanowi element przygotowywanego przeze mnie wspólnie

z dr Anne Kustritz (University of Utrecht) wniosku o grant międzynarodowy w ramach Horizon 2020.

Inną moją inicjatywą był projekt pt. „Moja ulubiona książka – ‘poza książką’”, mający na celu uzyskanie informacji o autorefleksji młodych czytelników na temat aspektów własnego doświadczenia czytania (w przeciwieństwie do interpretacji) literatury pięknej oraz o ich stosunku do najnowszych technologii umożliwiających interakcję z tekstem. Każdy z 30 uczniów uczestniczących w projekcie przygotował pisemną wypowiedź o najciekawszych aspektach odbioru ulubionej lektury oraz zaprojektował przykładowe aplikacje na dotykowe urządzenia mobilne, mające na celu umożliwienie pogłębionej wielowymiarowej interakcji z tekstem. Projekt przeprowadziłam we współpracy z mgr. Mateuszem Mareckim. Publikacja zawierająca opracowanie i analizę rezultatów jest obecnie w przygotowaniu. Moje zainteresowania dotyczące tego obszaru realizuję również w ramach pracy nad redakcją (wspólnie z dr hab. Barbarą Kallą, Uniwersytet Wrocławski) zbioru artykułów pt. *Encounters of the Playful Kind: Children's Literature and Intergenerational Relationships*, który dotyczy koncepcji zabawy w literaturze jako sfery spotkania między dzieckiem a dorosłym. Wydanie zbioru jest planowane na rok 2017.

e) działalność naukowa, dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska w ramach Pracowni Literatury oraz Kultury Dziecięcej i Młodzieżowej

Jak już wspomniałam, po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych skupiłam moje zainteresowania naukowe na badaniach literatury dziecięcej, co z kolei zaowocowało utworzeniem (wspólnie z prof. Markiem C. Oziewiczem) Pracowni Literatury oraz Kultury Dziecięcej i Młodzieżowej (cypic.wordpress.com), nieprzerwanie działającej od 2003 roku w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Oprócz realizacji akademickich i popularyzatorskich projektów Pracowni oraz rozwijania współpracy z wrocławskimi i dolnośląskimi szkołami, skoncentrowałam się na budowaniu w Instytucie bazy kursów akademickich poświęconych szeroko rozumianej kulturze dziecięcej (np. kursy na temat anglojęzycznego filmu młodzieżowego). Zasadniczy element tychże kursów niezmiennie stanowi moja ścisła i partnerska współpraca ze studentami, mająca na celu stworzenie ogólnie dostępnych materiałów dydaktycznych, czego przykładem są przygotowane przez nas wspomniane wcześniej recenzje i lekcje filmowe, opublikowane na portalu edukacjafilmowa.pl. W latach 2009-2011 prowadziłam między innymi seminarium magisterskie poświęcone utopijności w literaturze spekulatywnej. Seminarium zaowocowało dalszą współpracą z mgr Agnieszką Małek-Bohusz (wspólna publikacja), mgr Aleksandrą Bar

(wspólny referat na konferencji) i mgr. Mateuszem Mareckim, obecnie członkiem Pracowni (trzy wspólne publikacje, w planach kolejne dwie publikacje, wspólne wystąpienie konferencyjne, liczne projekty akademicko-popularyzatorskie). W latach 2014-2016 prowadziłam seminarium magisterskie poświęcone najnowszym zjawiskom w literaturze i kulturze dziecięcej, które zaowocowało współpracą z mgr Martą Michniewicz (wspólne wystąpienie na konferencji, planowana wspólna publikacja). Ponadto prowadziłam kursy dotyczące utopijności w literaturze dziecięcej, teorii literatury dziecięcej i młodzieżowej, ekopedagogiki, oraz filmu. W semestrze zimowym roku 2016/2017 prowadzę zajęcia fakultatywne dla 2. roku studiów magisterskich dotyczące najnowszych zjawisk w anglosaskiej kulturze dla dzieci i młodzieży. Jednym z zadań, które wykonują studenci, jest przeprowadzenie wywiadów z polskimi i zagranicznymi badaczami literatury dziecięcej. Wywiady te po autoryzacji zostaną opublikowane na stronie Pracowni. Prowadzę także seminarium licencjackie dotyczące podobnej tematyki. W semestrze letnim roku 2016/2017, w ramach zajęć fakultatywnych dla 1. roku studiów magisterskich, planuję poprowadzić kurs dotyczący reprezentacji chorób i niepełnosprawności w literaturze i kulturze dziecięcej, którego praktycznym rezultatem będzie stworzenie we współpracy ze studentami bazy scenariuszy lekcji dla nauczycieli.

Niezwykle istotnym aspektem działalności Pracowni od początku jej istnienia była również ścisła współpraca między doświadczonymi badaczami a doktorantami, polegająca na wspólnych publikacjach i referatach konferencyjnych oraz zaangażowaniu w projekty Pracowni. Wynikiem tej współpracy jest również moja konsultacja rozprawy doktorskiej dr. Mateusza Świetlickiego „Kiedy chłopcy zostają mężczyznami. Męskość jako projekt w prozie Serhija Żadana”, napisaną pod kierunkiem prof. Agnieszki Matusiak (Uniwersytet Wrocławski).

Ponadto, po objęciu kierownictwa Pracowni w 2013 roku, rozpoczęłam intensywną pracę nad rozbudowaniem strony internetowej Pracowni, którą nadal regularnie uzupełniam i aktualizuję. Sprecyzowałam także wizję działalności Pracowni jako badania literatury dziecięcej prowadzone dla i z młodymi czytelnikami, a nie jedynie o nich. Jak już wcześniej wspomniałam, decydującym momentem w moim rozwoju naukowym była radykalna zmiana moich wyobrażeń o badaniach nad literaturą dziecięcą, rozumianych zwykle jako typowo literaturoznawcza dyscyplina, którą zajmują się dorośli badacze. Tymczasem, jak sobie uświadomiłam, możliwość dalszego rozwoju tychże badań leży w ich otwarciu na metody badań partycypacyjnych i *child-led research*. Podejścia te od dawna są z powodzeniem stosowane w studiach nad dzieciństwem, jako wyraz dążenia do postrzegania dziecka jako

współtwórcy i uczestnika procesu badawczego. Dzięki takiej bezprecedensowej zmianie postrzegania statusu młodego czytelnika badania nad literaturą dziecięcą mogą stać się ważnym elementem humanistyki zaangażowanej, budującym współpracę między akademią a młodym pokoleniem. Działania tego typu są również formą wcielania w życie praw dziecka, które niestety często pozostają tylko pustymi hasłami. Taki właśnie profil działalności Pracowni został zaprezentowany podczas 5. międzynarodowej konferencji o Edukacji Krytycznej, zorganizowanej w 2015 roku w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu (referat „Centre for Young People’s Culture and Literature and the Democratization of Literary Study through Public Engagement” wygłosili mgr Mateusz Marecki i mgr Jakub Krogulec).

W pierwszej połowie roku 2016 rozpoczęłam praktyczną realizację moich pomysłów: kierowałam pilotażowym projektem badawczym „Dekonstrukcja kanonu z uczniami szkoły podstawowej. Podejście partycypacyjne w praktyce”, opartym na badaniach empirycznych prowadzonych razem z uczniami piątej i szóstej klasy Szkoły Podstawowej nr 28 we Wrocławiu. Uczniowie samodzielnie wybrali narzędzia badawcze (np. ankiety czy obserwacja), by uzyskać wiedzę na temat zainteresowań oraz potrzeb czytelniczych swoich kolegów i ich oceny nauczania literatury w szkole. Jednym z ważniejszych wniosków wyciągniętych przez młodych badaczy jest konieczność systemowego i demokratycznego włączenia dzieci w decyzje dotyczące doboru lektur szkolnych. Obecnie pracujemy wspólnie nad rozpowszechnieniem informacji na temat projektu jako modelu działalności wspierającej demokratyczne podejście do kwestii kanonu lektur oraz tworzymy bank działań promujących czytelnictwo.

Moim głównym celem na najbliższe lata jest umocnienie statusu Pracowni jako wiodącego centrum badawczego w Polsce, propagującego ideę partycypacyjnych badań literaturoznawczych prowadzonych przez dzieci na skalę ogólnopolską i międzynarodową. Tego typu przedsięwzięcia Pracowni z jednej strony przybliżają szerszej publiczności pracę akademicką, sprawiając, że rośnie dla niej uznanie społeczne. Z drugiej strony stanowią one formę komunikacji między środowiskiem akademickim zajmującym się literaturą i kulturą dziecięcą a ogółem społeczeństwa, dzięki której badacze mogą lepiej poznać zainteresowania i potrzeby młodszego pokolenia. Powyższą koncepcję rozwoju Pracowni przedstawię na konferencji *Nowa Humanistyka* w Poznaniu (2016), w referacie „Badania nad literaturą dziecięcą jako forma humanistyki zaangażowanej”.

f) promocja badań naukowych

Oprócz udziału w licznych polskich i zagranicznych konferencjach naukowych oraz zaangażowania w przygotowanie aplikacji o granty we współpracy z partnerami z zagranicy ważnym elementem moich promocji badań w świecie naukowym stanowi budowanie interdyscyplinarnej współpracy Pracowni z innymi ośrodkami badawczymi. Przykładem tego typu inicjatywy jest współpraca z dr Dorotą Kołodziejczyk (Pracownia Studiów Postkolonialnych w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego) i dr Katarzyną Kwapisz-Williams (the Centre for European Studies, College of Arts and Social Sciences, Australian National University), w ramach projektu tłumaczeniowo-dydaktycznego dotyczącego książki aborygeńskiej autorki Kath Walker *Stradbroke Dreamtime* (1972). Staram się także zapewniać umiędzynarodowienie badań prowadzonych przez członków Pracowni. Dzięki moim działaniom w 2013 roku Pracownia stała się członkiem instytucjonalnym International Research Society for Children's Literature, największej na świecie organizacji naukowej skupiającej badaczy zajmujących się literaturą i kulturą dziecięcą. W latach 2014 i 2015, korzystając z moich licznych kontaktów z polskimi i zagranicznymi badaczami literatury dziecięcej zorganizowałam wspomniane wyżej dwa międzynarodowe seminaria: „Current Research in Children's and Young Adult Speculative Fiction” (2014) oraz „Researching Young Readers: Theoretical and Empirical Approaches” (2015) stanowiące forum wymiany praktyk badawczych między członkami i współpracownikami Pracowni a naukowcami z Polski i z zagranicy. Warto również podkreślić, iż działalność Pracowni zdobyła uznanie wśród badaczy amerykańskich, takich jak prof. Daniel Hade z Penn State College of Education oraz prof. Junko Yokota z National Louis University, Chicago, którzy gościli w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego jako profesorowie wizytujący Komisji Fulbrighta. Ponadto reprezentuję Pracownię w projekcie “Learning to Include”, który został laureatem konkursu o granty Alumni Engagement Innovation Fund (AEIF) Departamentu Stanu USA, w kategorii Human Rights and Social Inclusion of Vulnerable Populations. Z 829 projektów z 51 krajów zgłoszonych w tym roku, wyłoniono 61 zwycięskich pomysłów. Projekt „Learning to Include”, kierowany przez Bartosza Wilimborka z Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, dotyczy rozwijania i promocji różnorodnych metod edukacji szkolnej dotyczącej niepełnosprawności. Z tym właśnie projektem jest związany wspomniany wyżej kurs dotyczący obrazów niepełnosprawności w literaturze dziecięcej i młodzieżowej.

Wrocław, 02.11.2016

Justyna Druk-Tyrborska